

УДК 378.091.212:[373.3.015.31

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2025.01.233>

Кристина ШЕВЧУК

*кандидат педагогічних наук, доцент
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Чернівці, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9365-1456>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Охорона навколишнього середовища – це глобальна проблема сучасності, від успішного вирішення якої безпосередньо залежить виживання людства. Посилення екологічної загрози у світовому масштабі зробило особливо актуальними питання екологічного виховання школярів. У статті узагальнено, що розвиток екологічної культури школярів будується на інтеграції трьох взаємопов'язаних процесів – екологічної освіти, екологічного виховання та екологічної просвіти. Екологічна освіта є невід'ємним компонентом загальної освіти, спрямованим на формування в учнів системи екологічних знань, умінь, навичок і компетентностей, що відображають зв'язок людини з природою і суспільством. Екологічне просвітництво полягає в поширенні екологічних знань і пропаганді природоохоронної інформації та правил раціонального природокористування. Екологічне виховання спрямоване на розвиток духовних якостей особистості, що сприяють відповідальному і дбайливому ставленню особистості до природи. У сукупності, екологічна освіта, виховання і просвітництво спрямовані на сприяння гармонізації взаємовідносин людини і довкілля та розв'язання численних екологічних проблем. Саме тому надзвичайно важливою є методична підготовка педагогів до здійснення екологічного виховання. Методологічну основу підготовки майбутніх учителів до екологічного виховання учнів початкової школи становлять: традиційні етичні принципи, глобальні принципи сталого розвитку, принципи професійної етики педагога. Узагальнено, що ключове значення в екологічній підготовці педагогів відіграє екологічне навчання та просвітництво майбутніх учителів початкових класів, оскільки ефективне засвоєння екологічних знань і цінностей школярами відбувається саме в молодшому шкільному віці, коли дітям з огляду на вікові і психологічні особливості властива емоційна чуйність, вразливість,

© Кристина Шевчук, 2025

пізнавальний інтерес і висока мотивація до навчання і різних видів соціально-корисної (зокрема і природоохоронної) діяльності. Метою екологічної підготовки студентів педагогічного профілю визначено формування еколого-педагогічної грамотності, що забезпечує майбутнім учителям початкових класів базові екологічні знання, етико-екологічні цінності та педагогічні установки, навички екологічної поведінки, прийоми забезпечення екологічної спрямованості освітнього процесу, що, в сукупності, сприяють формуванню готовності майбутніх педагогів до екологічного виховання молодших школярів.

Ключові слова: екологічне просвітництво, екологічне виховання, молодші школярі, принципи, майбутні учителі початкових класів.

Krystyna SHEVCHUK

PhD in Education, Associate Professor

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,

Chernivtsi, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9365-1456>

PREPARING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION OF YOUNGER STUDENTS

Annotation. Environmental protection is a global issue of our time, directly affecting the survival of humanity. The intensification of the environmental threat on a global scale has made the issues of environmental education for schoolchildren particularly urgent. This article summarises that the development of environmental culture among schoolchildren is built on integrating three interrelated processes – environmental education, environmental upbringing, and environmental enlightenment. Environmental education is an integral part of general education, aimed at forming students' system of ecological knowledge, skills, and competences, reflecting the relationship between humans, nature, and society. Environmental enlightenment involves spreading ecological knowledge and promoting information about nature conservation and the rational use of natural resources. Environmental upbringing is focused on developing spiritual qualities that foster a responsible and caring attitude towards nature. Environmental education, upbringing, and enlightenment are directed towards harmonising human-environment relations and addressing numerous environmental issues. Therefore, it is essential to prepare teachers methodologically for implementing environmental education. The methodological basis for preparing future teachers for the environmental education of primary school students includes traditional ethical principles, global principles of sustainable development, and professional ethics principles for teachers. It is generalised that environmental education and enlightenment of future primary

school teachers play a crucial role in their ecological training, as the effective assimilation of ecological knowledge and values by schoolchildren occurs at the primary school age, a time characterised by emotional sensitivity, vulnerability, curiosity, and high motivation for learning and engaging in various socially beneficial (including environmental) activities, given their age and psychological traits. The goal of ecological training for students in pedagogical fields is defined as the formation of eco-pedagogical literacy, equipping future primary school teachers with basic ecological knowledge, ethical-ecological values, pedagogical attitudes, environmental behaviour skills, and methods for ensuring the environmental focus of the educational process, which collectively contribute to preparing future teachers for environmental education of young pupils.

Keywords: environmental enlightenment, environmental education, young pupils, principles, future primary school teachers.

Постановка проблеми. Актуальним завданням шкільної освіти на початку ХХІ століття є екологічне виховання та просвітництво школярів. З кожним роком екологічна ситуація у світі дедалі більше погіршується, загрожуючи екологічній безпеці: зростає забруднення ґрунту, повітря, водних ресурсів, порушується біорізноманіття, вимирає багато видів тварин і рослин, спостерігається потепління клімату, стоншується озоновий шар атмосфери [Григорович, Волохата, 2019]. Ці та інші небезпечні природні явища свідчать глобальну соціально-екологічну кризу, що охопила всю планету. Вирішити цю ситуацію можливо шляхом здійснення грамотної екологічної політики, одним із компонентів якої є екологічне виховання дітей і підлітків, вбудоване в систему безперервної освіти.

У Стратегії сталого розвитку України до 2030 року окреслено необхідність забезпечення реалізації «зелених ініціатив», ведення боротьби зі змінами клімату, міжнародної співпраці у сфері збереження біологічного різноманіття, сприяння гармонійній взаємодії людини і природи, розробки ефективних стратегій для взаємодії людини і природи та боротьби з пандеміями, охорони життя і здоров'я населення, впровадження ресурсозберігаючих та енергоефективних технологій (Стратегія, 2017). Досягнення цих цілей можливе в руслі цілеспрямованого проведення державою екологічної освітньої політики, що передбачає екологічну освіту, екологічне виховання та екологічну просвіту.

Екологічне просвітництво і виховання особистості є безперервним процесом, який починається в дошкільному віці, триває в початковій і середній школі, поглиблюється і розширюється на рівні вищої освіти. З огляду на це надзвичайно важливою є методична підготовка педагогів до здійснення екологічного виховання в системі шкільної освіти. Водночас, надзвичайно важливо закласти основи екологічної грамотності в молодшому шкільному віці, коли дитина на наочних прикладах особливо гостро відчуває пізнавальну та морально-етичну цінність природи, її оздоровчі та естетичні можливості, глибинний зв'язок природи і людини [Григорович, 2019, С. 162]. Не менш

важливо організувати ефективну підготовку педагогів і студентів педагогічних ЗВО до реалізації програм екологічної освіти. Це важливо в контексті освіти для сталого розвитку, оскільки, згідно з планами ЮНЕСКО, до 2025 року екологічна освіта має стати обов'язковим компонентом у національних навчальних планах усіх країн [UNESCO, 2022].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гуманітарні та соціально-екологічні дослідження останніх років свідчать про становлення нової екологічної парадигми освіти та формування екологічного педагогічного дискурсу, у терміносфері якого загальнонавчаними стають поняття «екологічна культура» учнів і педагогів, «екологічне мислення», «екологічна самосвідомість», «екологічна етика», «екологічна грамотність», «екодизайн», «екоцентризм», «екосистема», «екосистемний підхід в освіті» тощо.

Теоретико-методологічні аспекти екологічного виховання й освіти досить широко висвітлюються в наукових пошуках сучасних дослідників, у яких розглянуто: проблеми формування екологічної культури учнів на різних рівнях освіти, зокрема в початковій школі (О. Григорович, К. Волохата [3]); технології та прийоми розвитку екологічних знань школярів (О. Григорович [2]; особливості екологічної освіти та виховання у школах (І. Жаркова [5], О. Шевчук [11]); підготовку майбутніх учителів до екологічного виховання та освіти школярів (В. Партола, Н. Смолянчук та Л. Старікова [7]; Ю. Шишкіна [12] та ін.); формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки (І. Бузенко [1], І. Котяш [6], Г. Попова та О. Деркач [8]) та ін. Однак недостатньо вивченими залишаються особливості сучасної системи екологічної освіти та виховання, принципи екологічного виховання учнів початкової школи, а також підготовка майбутніх педагогів до організації екологічного виховання молодших школярів.

Мета статті полягає в розгляді процесу підготовки майбутніх педагогів до організації екологічного виховання молодших школярів з опорою на основні принципи екологічного виховання учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Проблемам екологічного виховання, екологічної освіти та екологічної просвіти в системі загальної та вищої освіти є досить актуальною в сучасних реаліях. Однак у контексті статті нас цікавлять найзначущіші питання екологічної підготовки учнів, насамперед у початковій школі, а також проблематика досліджень, присвячених екологізації вищої педагогічної освіти. Оскільки екологічне виховання здебільшого починається на дошкільному етапі і триває протягом усього життя (у початковій, середній та вищій школі, а також в умовах додаткової професійної освіти), логічно розглядати методологічні принципи екологізації в системі безперервної освіти. У цьому контексті ключовими принципами екологічної освіти і виховання, на думку Ю. Саєнко, є принципи наступності та безперервності [Saenko, 2015, С. 18]. Закономірним є те, що процес формування особистості протікає поступово та поетапно, тому процес екологічного виховання має також

корелювати з віковими та психологічними особливостями особистісного розвитку, будучи складовою частиною цілісного освітнього процесу.

Одним із найскладніших завдань для педагогів є необхідність інтегрувати екологічний компонент у навчальний план початкової школи. Найефективнішим методом реалізації екологічної освіти в початковій школі, на думку Л. Дубровської та О. Дешко є впровадження екологічних знань одночасно в різні навчальні дисципліни (наприклад, «Я досліджую світ», «Здоров'я, безпека, добробут»), а також у різні види позакласної взаємодії учнів [Дубровська, Дешко, 2018, С. 24]. Також інтеграція екологічних знань може відбуватися різними шляхами – у процесі викладання спеціальних дисциплін і навчальних курсів екологічного змісту (екологія, основи екологічної культури тощо); у процесі інтегрованого впровадження екологічного компонента у зміст різних навчальних дисциплін на міжпредметній основі; у процесі змішаного засвоєння учнями екологічних знань на основі поєднання спеціальних екологічних курсів та опосередкованого багатопредметного навчання.

Ключові цілі екологічного виховання в початковій школі, спрямовуються на формування в молодших школярів:

- ціннісного ставлення до природи;
- пізнавального, естетичного та емоційного відгуку в оцінці явищ природи;
- почуття відповідальності за стан довкілля;
- елементарних основ цілісного наукового світогляду.

Молодший шкільний вік значною мірою сприяє досягненню згаданих цілей з огляду на вікові особливості дітей, їхню сприйнятливість, емоційність, наявність високої мотивації до пізнання нової інформації, ігрові методики навчання, впровадження практичних методів і прийомів. Система екологічної освіти в початковій школі передбачає формальний і неформальний компоненти. Формальне навчання реалізується в процесі обов'язкової класно-урочної діяльності та здійснюється педагогом початкової освіти. Неформальний компонент реалізується у позашкільній (позаурочній) діяльності педагогічним персоналом на базі початкової школи. Розглянемо детальніше кожен з них.

Формальна екологічна освіта молодших школярів реалізується засобами навчальних дисциплін, а також шляхом:

- впровадження екологічних знань у процесі вивчення основ природознавства (або «Я досліджую світ»);
- розробки навчальних планів з урахуванням екологічного компонента на міждисциплінарній основі із залученням різних навчальних предметів;
- екологічних освітніх проєктів з опорою на місцеві (локальні) ресурси та врахування регіональних особливостей і потреб [Сасенко, 2018, С. 643];
- розробки школами самостійних інноваційних навчальних програм екологічного змісту з урахуванням вікових особливостей розвитку школярів;
- створення авторських навчальних посібників з екологічної тематики;
- організації в школах «зелених зон»;

- проведення занять на природі, польових практик і практикумів (навчання на свіжому повітрі), що сприяє фізичному та психічному розвитку учнів;
- обговорення екологічних проблем рідного краю (міста, села);
- поєднання традиційних (урочних) і практичних форм навчальної діяльності (зокрема і групові форми роботи), застосування ігрових форм і вікторин, впровадження експериментальних методів навчання;
- відображення екологічних тем на заняттях образотворчим мистецтвом (малюнки, постери, плакати тощо);
- проведення тематичних класних годин, тематичних опитувань і тематичного навчання, загалом;
- розробка індивідуалізованих курсів екологічного навчання тощо.

Неформальний компонент екологічної освіти молодших школярів реалізується у позашкільній (позаурочній) діяльності шляхом організації та участі в екологічних акціях, святах, громадських заходах, соціальних практиках; святкування певних тематичних дат (День довкілля, День Землі тощо); проведення екологічних заходів із залученням батьків молодших школярів; проведення конкурсів з екологічної тематики; організація екскурсій у національні парки, музеї; проведення краєзнавчих заходів; насадження рослин, дерев на пришкольній території, озеленення парків, вивчення флори і фауни, спостереження за птахами, тваринами тощо.

Вarto відзначити, що педагогічні технології, які застосовуються в системі формальної та неформальної екологічної освіти молодших школярів, відрізняються значною різноманітністю [Григорович, Волохата, 2019]. Це інтеграційний підхід, міждисциплінарні технології, ігрові технології, проєктна діяльність, Steam-освіта, експериментальні та дослідницькі методи навчання, широке використання ІКТ, елементи екосистемного підходу, вивчення флори і фауни, краєзнавчі проєкти, спрямовані на підтримання біологічного різноманіття рідного краю тощо.

Основними результатами впровадження екологічного компонента в навчальний процес у початковій школі є: виховання відповідального ставлення до живої природи, становлення морально-етичних норм поведінки, раціональне ставлення до використання природних ресурсів, турбота про охорону довкілля, розвиток практичних побутових навичок, вміння оцінювати екологічну ситуацію, вести здоровий спосіб життя тощо, що, в сукупності, сприяє розвитку екологічної грамотності, екологічної свідомості та екологічної культури.

З огляду на окреслені особливості впровадження екологічного компонента в заклади загальної освіти, перед педагогами актуалізується низка завдань, серед яких пріоритетними є:

- необхідність досягнення високого рівня екологічної грамотності та сформованості екологічних компетентностей у викладачів ЗВО та шкільних учителів, зокрема й учителів початкових класів;

-необхідність освоєння педагогами інноваційних освітніх технологій і методичних прийомів у сфері планування навчальних занять екологічного спрямування та організації освітньої практики учнів поза школою;

-набуття вмінь проєктування, моделювання змісту, володіння методиками і технологіями шкільної екологічної освіти [Партола, Смолянчук, Старікова, 2021, с. 100];

-необхідність адекватного добору або самостійної розробки навчально-методичного забезпечення цільової спрямованості;

-глибока обізнаність педагогів щодо стану екології та завдань охорони довкілля на локальному (у місці проживання школярів), регіональному та загальнодержавному рівнях [Бузенко, 2018].

У практичному та теоретичному планах майбутні учителі початкових класів повинні володіти способами розв'язання професійних завдань у галузі теорії та методики викладання екологічних знань у початковій школі з урахуванням вікових і психологічних особливостей учнів; методичними принципами формування екологічної культури та екологічної грамотності молодших школярів.

Загалом, методологічною основою екологічної підготовки майбутніх учителів початкових класів є:

1) концептуальні засади морального виховання на традиційних принципах і національних етичних ідеалах;

2) глобальна концепція сталого розвитку;

3) принципи професійної етики та професійно-педагогічні компетентності, що визначаються професійними стандартами педагога, розробленими для рівнів початкової та середньої освіти.

В організаційному плані екологічний компонент у системі вищої педагогічної освіти впроваджується на основі інтегративного підходу у процесі вивчення різних предметних дисциплін навчального плану, а також під час вивчення факультативних курсів екологічного спрямування [Саєнко, 2018]. Окрім того, підготовка майбутніх учителів початкових класів здійснюється не лише педагогічними ЗВО, а й на базі непедагогічних ЗВО, зокрема, класичними університетами, в яких розробляються профільні програми екологічної підготовки. За цих умов майбутні педагоги мають можливість прослухати на факультативній основі різноманітні навчальні та просвітницькі курси в галузі екології, які викладають професіонали-екологами. Особливе значення для екологічної підготовки майбутніх учителів початкових класів відіграє впровадження інноваційних освітніх технологій, практико-орієнтованих навчальних курсів та міждисциплінарних освітніх практик.

Опираючись на ідеї педагогіки індивідуальності, Г. Попова та О. Деркач у модель формування екологічної компетентності майбутніх педагогів інтегрує кілька сфер впливу: інтелектуальну; мотиваційну; емоційну; волюву; предметно-практичну; екзистенціальну та сферу саморегуляції [Попова, Деркач, 2021]. Водночас, екологічне ядро особистості майбутніх учителів

початкових класів поєднує кілька складових – екологічну, що розглядається як система спеціальних екологічних знань; комунікативну, що базується на екологічних цінностях; психолого-педагогічну (методичну, дидактичну, етичну) та соціальну, спрямовану на формування різних видів соціальної та культурної взаємодії індивіда під час розв'язання екологічних проблем згідно з соціальним статусом і соціальною роллю.

Розглядаючи методологію формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи, І. Бузенко зазначає, що визначальними у цьому процесі є такі принципи: ціннісної спрямованості освіти; гуманізації; екзистенційно-гуманістична спрямованість навчання; принцип самоменеджменту здоров'я, а також комплексний характер підготовки педагогів із застосуванням модульного структурування освітньої діяльності та міждисциплінарного підходу. Водночас екологічний компонент рівномірно інтегрується в освітні програми таких дисциплін, як «Природничо-наукова картина світу», «Педагогіка», «Дошкільна педагогіка», «Вікова педагогіка», «Вікова анатомія і фізіологія», «Психологія», «Психологія розвитку», «Педагогічна психологія» та ін. [Бузенко, 2018, С. 10].

На необхідності формування наскрізної екологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів у системі педагогічної освіти на всіх рівнях підготовки наголошує І. Котяш. На думку дослідниці основою підготовки педагогів є інтеграція принципів екологічної освіти та освіти для сталого розвитку. Наскрізню екологічну компетентність педагогів науковця розглядає як сукупність взаємопов'язаних екологічних компонентів усіх груп компетентностей педагога [Котяш, 2019, С. 181]. Саме інтеграція принципів двох еколого-педагогічних концепцій дає змогу повною мірою сформувати екологічне мислення та екологічну культуру педагогів. Водночас наскрізна екологічна компетентність відображає екологічний погляд на вирішення всіх питань буття, розгляд навколишнього світу як єдиної екосистемної моделі, а планети Земля – як саморегульованої системи. У практичному плані це реалізується шляхом аналізу майбутніми вчителями початкових класів фрагментів уроків і схеми інтеграції екологічних знань у предметну підготовку школярів під час викладання образотворчого мистецтва, технології, української мови і літератури та інших дисциплін. Уроки із впровадженням екологічного компонента поєднуються з проведенням загальношкільних еколого-зорієнтованих заходів, створюючи єдиний комплекс заходів, що сприяють екологізації шкільної освіти. Однак усі ці заходи в межах окремих закладів педагогічної освіти є недостатніми та фрагментарними, якщо педагогам не надано можливість отримати теоретичну базу, необхідну для екологічного виховання школярів, у межах модульних курсів екологічного просвітництва на курсах підвищення кваліфікації, що дасть змогу цілеспрямовано формувати екологічну компетентність педагогів.

Висновки. Отже, здійснений аналіз науково-педагогічних джерел та освітньої практики початкової школи свідчить, що основним методологічним

принципом є інтеграція екологічних знань в освітні програми усіх дисциплін, які вивчаються молодшими школярами, з метою формування екологічної грамотності, екологічного мислення, екологічної свідомості та поведінки учнів, готовності використовувати науковий потенціал у природоохоронних практиках. В основу системи екологічного виховання молодших школярів покладено загальні та спеціальні дидактичні принципи, врахування вікових і психологічних особливостей дітей, застосування ігрових і цікавих форм подання екологічних знань (екологічні казки та байки, екологічні загадки та ребуси, екологічні конкурси, заняття на природі, подорожі та екскурсії тощо).

З огляду на це, метою екологічної підготовки студентів педагогічного профілю є формування еколого-педагогічної грамотності, тобто отримання майбутніми учителями початкових класів базових екологічних знань, етико-екологічних цінностей та педагогічних установок, навичок екологічної поведінки, прийомів забезпечення екологічної спрямованості освітнього процесу, що, в сукупності, сприяють формуванню готовності майбутніх педагогів до екологічного виховання молодших школярів. Педагогічний компонент еколого-педагогічної грамотності охоплює загальнопедагогічні та дидактичні уміння, що дають змогу майбутнім учителям моделювати процес екологічного виховання у початковій школі, формувати й оцінювати екологічні знання та навички учнів, сприяти підвищенню мотивації молодших школярів до природоохоронної діяльності.

Перспективними напрямками подальших досліджень є методологічне обґрунтування реалізації стратегій екологічної освіти, зокрема у підготовці фахівців гуманітарного, природничо-наукового та технічного профілю. Важливим педагогічним завданням є також розробка та апробація нових моделей екологічної освіти в контексті сталого розвитку та забезпечення екологічної безпеки суспільства.

Література

1. Бузенко І. Л. Формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2018. 22 с.
2. Григорович О. П. Інтелект-карти як засіб формування екологічної культури молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 10 (1). С. 161–166.
3. Григорович О. П., Волохата К. М. Формування основ екологічної культури молодших школярів засобами екологічного просвітництва. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2. С. 122–125.
4. Дубровська Л. О., Дешко О. О. Проблема готовності вчителів початкових класів до упровадження ідей реформи нової української школи. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2018. №3. С. 23–27.

5. Жаркова І. І. Формування предметної природознавчої компетентності молодших школярів шляхом використання проектної технології. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2015. № 1. С. 43–49.
6. Котяш І. Формування екологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої педагогічної освіти на всіх рівнях підготовки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип. 26 (1). С. 179–184.
7. Партола В. В., Смолянчук Н. М., Старікова Л. П. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання учнів. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2021. Вип. 2 (3). С. 96–102.
8. Попова Г., Деркач О. Сутнісні характеристики екологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. 3. С. 63–68.
9. Саєнко Ю. О. Впровадження технології критичного мислення під час вивчення навчальної дисципліни «Організація екологічного виховання в початковій школі» у майбутніх вчителів початкової школи. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 2 (2). С. 640–645.
10. Стратегія (2017) сталого розвитку України до 2030 року. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
11. Шевчук О. Специфіка формування екологічної поведінки в учнів початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. № 51. С. 85–89.
12. Шишкіна Ю. О. Готовність майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. Вип. 4 (59). С. 394–400.
13. Saenko Y.A. Using a local lore history approach in formation of ecological thinking. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. Vol. III (35). Issue: 71. P.17–20.
14. UNESCO (2022) urges making environmental education a core curriculum component in all countries by 2025. URL: <https://en.unesco.org/news/unesco-urges-making-environmental-education-core-curriculum-component-all-countries-2025>

References

1. Buzenko I. L. Formuvannia ekoloho-valeolohichnoi kompetentnosti maibutnix uchyteliv pochatkovoї shkoly v protsesi profesiinoї pidhotovky u pedahohichnykh koledzhakh [Formation of ecological and valeological competence of future primary school teachers in the process of professional training in pedagogical colleges]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk:

- 13.00.04. Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2018. 22 p. (in Ukrainian).
2. Hryhorovych O. P. Intel'ekt-karty yak zasib formuvannia ekolohichnoi kultury molodshykh shkoliariv [Intellect maps as a means of forming the ecological culture of younger schoolchildren]. *Innovatsiina pedahohika*. 2019. vol. 10 (1). p. 161–166 (in Ukrainian).
3. Hryhorovych O. P., Volokhata K. M. Formuvannia osnov ekolohichnoi kultury molodshykh shkoliariv zasobamy ekolohichnoho prosvitnytstva [Formation of the foundations of ecological culture of younger schoolchildren by means of environmental education]. *Molodyi vchenyi*. 2019. no. 5.2. pp. 122–125 (in Ukrainian).
4. Dubrovska L. O., Deshko O. O. Problema hotovnosti vchyteliv pochatkovykh klasiv do uprovadzhennia idei reformy novoi ukrainskoi shkoly [The problem of the readiness of primary school teachers to implement the ideas of the reform of the new Ukrainian school]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky*. 2018. no. 3. S. 23–27 (in Ukrainian).
5. Zharkova I. I. Formuvannia predmetnoi pryrodoznavchoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv shliakhom vykorystannia proektnoi tekhnolohii [Formation of subject natural science competence of junior high school students through the use of project technology]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya : Pedahohika*. 2015. no. 1. pp. 43–49 (in Ukrainian).
6. Kotiash I. Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity na vsikh rivniakh pidhotovky [Formation of ecological competence of future primary school teachers in institutions of higher pedagogical education at all levels of training]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2019. vol. 26 (1). pp. 179–184 (in Ukrainian).
7. Partola V. V., Smolianiuk N. M., Starikova L. P. Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do ekolohichnoho vykhovannia uchniv [Preparation of future primary school teachers for environmental education of students]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*. 2021. vol. 2 (3). pp. 96–102 (in Ukrainian).
8. Popova H., Derkach O. Sutnisni kharakterystyky ekolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoï shkoly [Essential characteristics of the environmental competence of the future primary school teacher]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya: «Pedahohichni nauky»*. 2021. vol. 3. pp. 63–68 (in Ukrainian).
9. Saienko Yu. O. Vprovadzhennia tekhnolohii krytychnoho myslennia pid chas vyvchennia navchalnoi dystsypliny «Orhanizatsiia ekolohichnoho vykhovannia v pochatkovii shkoli» u maibutnikh vchyteliv pochatkovoï shkoly [Implementation of critical thinking technology during the study of the

- educational discipline «Organization of environmental education in primary school» among future primary school teachers]. *Molodyi vchenyi*. 2018. vol. 2 (2). pp. 640–645 (in Ukrainian).
10. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku [Strategy of sustainable development of Ukraine until 2030]. 2017. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (in Ukrainian).
 11. Shevchuk O. Spetsyfyka formuvannia ekolohichnoi povedinky v uchniv pochatkovoi shkoly [The specifics of the formation of environmental behavior in primary school students]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. 2018. no. 51. pp. 85–89 (in Ukrainian).
 12. Shyshkina Yu. O. Hotovnist maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do ekolohichnoho vykhovannia [The readiness of future primary school teachers for environmental education]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 2014. vol. 4 (59). pp. 394–400 (in Ukrainian).
 13. Saenko Y.A. Using a local lore history approach in formation of ecological thinking. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. Vol. III (35). Issue: 71. Pp.17–20 (in English).
 14. UNESCO (2022) urges making environmental education a core curriculum component in all countries by 2025. URL: <https://en.unesco.org/news/unesco-urges-making-environmental-education-core-curriculum-component-all-countries-2025> (in English).